

Minnesanteckningar från möte om kyrkoruinen/klosterruinen på Lurö, 22 januari 2014

Närvarande:

Hans Kongbäck, Luröskärgårdens Natur- och Kulturförening	hanskongback@hotmail.com
Hans Olsson, arkeolog, Värmlandsmuseum	hans.olsson@varmlandsmuseum.se
Ulrika Jörnmark, Länsstyrelsen kultur och miljö	ulrika.jornmark@lansstyrelsen.se
Inge Larsson, Säffle kommun	Inge.larsson@saffle.se
Björn Widell, Säffle kommun	bjorn.widell@saffle.se
Marianne Westerberg, Luröskärgårdens Natur- och Kulturförening	info@luringen.se
Henrik Ahlgren, Luröskärgårdens Natur- och Kulturförening	henrikahlgren@hotmail.com
Lotta Cohen, Svenska kyrkan	lotta.cohen@svenskakyrkan.se
Tommy Edström, konstnär	b.tommy.edstrom@gmail.com
Jan Ove Ekstedt, kostfrämjandet Värmland	info@konstframjandet-varmland.se
Sofia Andersson, arkeolog	sofia.andersson@lanstyrelsen.se

Hans Kongbäck presenterar och informerar om varför han har bjudit in till detta möte. Det finns ett stort behov att på något sätt förbättra informationen på klosterruinen på Lurö. För många är Väneren en vit punkt och få vet var och vad det finns här.

Därefter presenterar vi varandra och berättar vad vi jobbar med, anknytningen till Lurö och viss information och visioner om vad som skulle kunna göras.

Hans Kongbäck: Sitter i styrelsen för Luröskärgårdens Natur- och Kulturförening och har under en lång period även varit ordförande i föreningen. Han har tagit på sig uppgiften i styrelsen att försöka få en förbättrad information om klosterruinen.

Ulrika Jörnmark: 2008 gjordes en revision av fornminnesvården och nu satsar det på kvalitet istället för kvantitet. Det finns ingen fornvård för varken tegelbruk, fornborgen eller klosterruin på Lurö i dagens läge och frågan är vad man ska satsa på! Detta väntades med bl.a. för att man ville invänta utgrävningsresultaten och forskningsgrävningarna på ruinen. Man vill att det ska bli ett fornminnesavtal eftersom det inte finns i dagsläget. Länsstyrelsen är positiv till att något händer. Tillstånd behövs för att bygga t.ex. informationsanläggning.

Hans Olsson: Senaste utgrävningen var 2010, då gjordes en större utgrävning där det kom fram mycket information men man vill få reda på mer. Det har grävt ut delar av ett stort långhus 60-70 m från 1000-1100talet i samtid med kyrkan. Långhuset var ovanligt stort. Lurö var central punkt i Vänerområdet. Han vill fortsätta utgrävningar och har sökt pengar för att man vill göra en kompletterad utgrävning i år. Eftersom man hittar nya intressanta saker hela tiden. Man vill gärna förmedla informationen som man har hittat och kommit fram till.

Inge Larsson: Fritischef i Säffle och Åmål kommun. Ansvarar för bl.a. vandringslederna i kommunerna.

Björn Widell: Säffle Kommun, representerar en av de markägarna på Lurö (Stenstaka). Hela Lurö är en tillgång för Säffle.

Marianne Westerberg. Bosatt på Lurö, driver gästhärbärgets Luringen och Stormköket. Klosterruinen måste lyftas fram och många tycker det är viktig del av kulturhistoria.

Henrik Ahlgren: Ordförande för Luröskärgårdens Natur- och Kulturförening, bosatt mestadels av året i gamla skolan Lurö och driver Stormköket tillsammans med Marianne på Lurö. Skriver minnesanteckningar från mötet.

Lotta Cohen: Församlingspräst där Lurö ingår. Sitter med i Säffle pastorat tillsammans med Eda och Arvika. Arbetar med pilgrimsleden och dragningen i Säffle kommun. Pilgrimsleden har varit ett Lider projekt och förhoppningsvis finns en fortsättning på det projektet då det är i slutfasen. Detta är en del i landsbygdsutveckling i kommunen med pilgrimsleder.

<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=1000679> (program om Lurö klosterruin där Bengt Wadelsjö berättar)

Tommy Edström entusiast: konstnär och med i Visklubben, Startade galleri iskällaren i Basteviken, Lurö år 1994. I år är det 20 års jubileum och vill göra något på Lurö med och kanske med anknytning till klosterruinen. Idag har galleriet förvandlats till ett hembygdsmuseum. Det kan finnas andra lokalen på Lurö men man behöver inte vara under tak utan man kan göra något utomhus. Kanske även på klosterruinen. Skapandekonst kan försättas på Lurö och ställas ut där.

Jan-Ove Ekstedt ordförande för konstfrämjandet Värmland. Lurö är en platspecifikt plats, magiskt, man går igång och många tycker platsen är spännande. En kulturplan finns för "artist in residence" vilket betyder konstnärer får verka på platsen där de samtidigt inspireras. Därefter kan konstnärerna lämna kvar sina alster på Lurö över sommaren eller permanent. Detta är ett nytt och modernt sätt att arbeta med konstnärer.

Detta kan erbjuda och lyfta kulturstigarna med konstvandring på Lurö där möten korsas i form av stigar och som lyfter Lurö som plats och dess historia. Man skulle kunna involvera pilgrimsleden. Det finns ett intresse för något i den stilen säger Jan-Ove.

Sofia Andersson arkeolog och arbetat med forskningsprojekt på Lurö tillsammans med bl.a. Bengt Wadensjö sedan 1991 med utgrävningar på Lurö. Hon skriver just nu en doktorsavhandling knutet med Lunds universitet om Väneren mellan 1400-1600-talets Väneren och där ingår förstås Lurö. Hon bor och jobbar i Stockholm.

Många föremål som hittas på Lurö är inte så utställningsbara, d.v.s. inte så intressanta att titta på för en vanlig person. Det som bl.a. har hittats på Lurö är speciellt östersjökeramik. Denna keramik har koppling till Skara och är från runt 1100-talet. Keramiken är vanlig i Östersjöområdet men den finns inte så mycket på andra ställen men det har hittats i Lödöse, Skara och Lurö. Det har även hittats vissa järnföremål, flinta, mynt och en handkvarns sten på Lurö. Det finns inga hinder för att visa upp detta i olika typer av sammanhang.

Visioner/brainstorming

Frågan ställdes om vilken typ av information som ska finnas på ruinen.

Visa upp föremål som hittats vid utgrävningar för konstnärer som de kan inspireras. Föremålen sammanhang är ofta det viktigaste Keramiken t.ex. som hittats är kopplat till långhuset.

Det har funnits en dialog mellan arkeologer med länsstyrelsen där man vill att fler ska ta del av det som hittats. Denna dialog avstannade tyvärr. Att ha samarbetspartners är en viktig del till att lyckats. Frågan kom även hur man som privatperson kan jag få information ifrån och hur den ska delas.

Frågan ställdes om det finns det filmer från utgrävningar, berättande journalistiskt i form av Tv eller film och om det kan sättas ihop något sätt. Det finns pilgrims dokumentär och den finns på Kyrkans hemsida.

Utställningsmaterial: Digitalt och ett verkligt (fysiskt) spår verkar intressant och diskuterades under mötet.

Även diskussioner om man bör göra något stort heltäckande projekt eller om det är bättre att arbeta mindre som man senare kan bygga på. Det kan vara bättre att starta med något som man sedan kunde bygga på vid ett senare tillfälle. Positiv med digital information eftersom informationen lätt kan uppdateras om nya rön kommer.

Appar i mobilen är ett alternativ, det sliter inte på platsen och det är populärt radioteater eller film är också ett alternativ. Man kunde visa hur det såg ut på olika tidsepoker på Lurö eller visa en modell på hur saker såg ut på enskilda objekt.

Flera av oss var inne på att kan skulle hitta ett nytt sätt att visa upp/informera om ruinen och att man skulle hitta ny inspiration på annat håll som är nytt och spännande. Norge är framåt, finns det någon annan som kan titta på detta. Kan konstnärer eller skolor i t.ex. Karlstad eller teknikillustratörprogrammet i Arvika samla information som de sedan kan göra ett projekt utav. Svårt är hur man går till väga rent faktiskt. En berättarhistoria! On spot story var också ett förslag som kom fram där man slår ett telefonnummer och får information om platsen. (Företaget On spot informerar gratis om deras produkt och detta kanske man kunde titta vidare på. (www.onspotstory.com))

En modell över t.ex. ruinen och en karta på var och vad som har hittats över området borde göras för att bygga upp något. Staffan Ander, NWT anser att det skulle finnas en modell över ruinen på platsen.

Det är inte rimligt att ta man fram något av ruinen som och är mycket mycket kostsamt. Även om man bygger något slaks tak, eller växthus över ruinen så kommer ändå murarna vitra sönder snabbare och bli beväxta med lavar än om den ligger under jord.

Ett förslag som kom fram var att bygga ett fackverk av ek med valv och bågar av kyrkan som man kan sätta på ruinen eller i anslutning. Eken kunde tas och sågas från Lurö.

Ekenäs gästhamn båtplatser, ska utvecklas 2015 finns det pengar avsatta för utveckling. Kanske nästa sten är att göra något på Lurö

Efter Lunch

I april får vi reda på om det blir utgrävningar 2014 och det kanske kan bli 1,5 vecka. (260 000kr kostade förra utgrävningarna på Lurö som varade i två veckor)

Ett förslag var att göra en omfattande förstudie på vad som kan göras för att förbättra generellt på Lurö där man även tittar på saker som förbättrad gästhamn, utkikstorn och annat. Det är viktigt att man erbjuder besökare många olika intressanta saker på Lurö. Vill man ha dit fler besökare så krävs det mer också. Runt 15 000 personer besöker Lurö årligen och nu när naturum har öppnats på Läckö saluförs Lurö och Djurö mer.

Enligt Tommy har Jan-Ove formulerat en projektansökan där ett antal konstnärer på arbetar på plats och som skulle kunna vara klar i sommar! Man rekryterar ett antal konstnärsstudenter som får verka på Lurö en period som sedan kan ställa ut på Lurö över sommaren. Det kan t.ex. vara vänderbeständigt skulptur.

På Lurö har vi haft skrivarläger under 6 år för ungdomar och något liknande kunde även göras med musik.(Detta var för runt 10 år sedan)

Kan Luröföreningen göra en säker plats med föremål. En möjlighet är också bildspel vilken kan vara enklare! Ställa ut saker i t.ex. logen på Stenstaka. Tyvärr är inte lokalerna tillräckliga för ett museum där men de som bor över Stenstaka och till viss del även andra skulle kunna ta del av något sådant.

Det som skulle kunna ställas ut är ett skavjärn Från 1100-talet som kan ha använts för att bygga kyrkan.

Kanske finns det pengar att få från kulturnämnden i Säffle för ev. montrar eller annat som föreningen kunde söka.

Luröföreningen skulle kunna söka fornvård markvårdsåtgärden från LST. Formvårdande åtgärder. För informationscentral, informationsmaterial och kulturstigar etc. kan det finnas LONA-pengar att söka hos LST. Det är kommunen som söker dessa pengar. Det är ofta lättare att använda befintliga byggnader eller där det har stått en byggnad tidigare. Kanske kan man använda svinhuset till något informationshus som ligger i närheten eller den gamla ladugården! Att man timrar upp en infocentral så som huset såg ut är en god idé. Eftersom de andra informationscentralerna på Lurö i timrade kanske detta är ett bra alternativ.

Man borde kunna göra en modell av hur kyrkan kunde ha sett ut i et väderbeständigt material. Tommy Edström tittar vidare på han har några kontakter som kan göra en sådan modell (en 3D skrivare är också ett alternativ). En studiecirkel skulle kunna vara ett alternativ till att bygga en modell. Först att man studerar historia och arkeologi, och sedan tar del av de ritningar som finns av kyrkan och att man utifrån det bygger en modell. Andra förslag är studiecirkel i Lurös historia etc. Kanske studieförbundet Sensus är intresserade av detta då de är kopplade till kyrkan?

Hitta piken och tidpunkt och visualisera under 1100-talet är mest intressant. 1700-tal är också intressant där t.ex. Gästgiveriskylten också en viktig del.

Hans Olsson visar kartor över utgrävningarna som har gjort på klosterruinen och runtomkring och var man har hittat mynt och lerskärvor. Att göra en karta över området känns viktigt.

En vandringled ut på Klosterholmen.

Humlen som växer bredvid kyrkan och som omnämns redan på 1700-1800-talet och har troligvis sina anor ända från kyrk tiden. En enkel sak är att sätta upp några humlestötar med en liten skylt som berättar om historien.

Är Erling Svensson en resurs i detta arbete? Han är journalist och har mycket information om klosterruinen.

Eventuellt behövs vissa tillstånd, i alla fall samråd med Länsstyrelsen för om det ska byggas t.ex. en informationscentral.

Dagens möte mynnar ut i tre delar.

Där en del är konstnär och utsmyckningsbiten. Den andra delen handlar om informationsskyltar och möjlighet till att ställa ut föremål i montrar. Den sista delen handlar om kulturvård i form av t.ex. slätter runtomkring ruinen för man lättare kunna ta del av ruinen.

Konkreta förslag:

Hans Olsson ser över vilka föremål som kan vara intressanta till utställning och man kan även ha bilder på vissa föremål! Han undersöker även möjlighet att låna montrar av Värmlands museum. Bilder och förslag till föremål som kan utställas skickar han till Henrik.

Luröföreningen ska försöka söka pengar till kultur och miljö (arkeologi) hos länsstyrelsen. På deras hemsida finns ansökansblankett.

Föreningen tittar också på om det finns möjlighet att söka pengar från Kulturnämnden i Säffle.

Tommy Edström tittar vidare på om det finns möjlighet göra en modell på något sätt.

Till sist är målet att vi anordnar nästa möte på Lurö till sommaren i samband med om det blir utgrävningarna.